

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Fakulta ekonomická
Katedra účetnictví a financí

Bakalářská práce

Komparace penzijního systému ČR a penzijního systému Švýcarska

Vypracovala: Martina Krejčová
Vedoucí práce: Ing. Petr Zeman Ph.D.

České Budějovice 2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martina KREJČOVÁ**
Osobní číslo: **E12436**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Obchodní podnikání**
Název tématu: **Komparace penzijního systému ČR a penzijního systému Švýcarska**
Zadávací katedra: **Katedra účetnictví a financí**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Cílem práce je analyzovat nastavení a možná rizika penzijního systému v ČR a jeho komparace s penzijním systémem Švýcarska.

Osnova:

1. Úvod do problematiky sociálního pojištění a důchodového zabezpečení.
2. Penzijní systémy a způsob jejich financování.
3. Penzijní systém v ČR.
4. Penzijní systém Švýcarska.
5. Komparace penzijních systémů dle vybraných kritérií.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: 40-50

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

Charvátová, I. a kol. (2012). *Právo sociálního zabezpečení v České republice a Evropské unii.* Brno: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.

The European Commission. (2012). *White Paper. An Agenda for Adequate, Safe and Sustainable Pensions.* Brusel.

Tomeš, I., Kodlinská, K. (2003). *Sociální právo Evropské unie (1. vyd.).* Praha: C. H. Beck.

Voříšek, V. (2012). *Zákon o důchodovém pojištění. Komentář (1. vyd.).* Praha: C. H. Beck.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Petr Zeman, Ph.D.

Katedra účetnictví a financí

Datum zadání bakalářské práce: 3. března 2014

Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2015

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.

děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
L.S.
Studentská 13 (26)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 3. března 2014

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

16. 4. 2015

Martina Krejčová

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu Ing. Petru Zemanovi, Ph.D. za poskytnutou pomoc, užitečné rady, připomínky a konzultace, kterými mi byl nápomocen při psaní této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	7
1 Úvod do problematiky sociálního zabezpečení.....	9
2 Penzijní systémy	11
2.1 Způsoby financování systému důchodového zabezpečení	11
2.2 Členění důchodové systému dle formy účasti	13
2.3 Členění důchodového systému dle způsobu výplaty dávek.....	13
2.4 Důchodové systémy v Evropě	14
3 Analýza penzijního systému v České republice	16
3.1 Historie penzijního systému v České republice	16
3.2 Současný stav penzijního systému v České republice	18
3.2.1 První pilíř penzijního systému	18
3.2.2 Druhý pilíř penzijního systému.....	21
3.2.3 Třetí pilíř penzijního systému	23
4 Analýza penzijního systému ve Švýcarsku.....	25
4.1 První pilíř penzijního systému	25
4.2 Druhý pilíř penzijního systému.....	27
4.3 Třetí pilíř penzijního systému	29
5 Metodika	30
6 Komparace	32
6.1 Klíčové makroekonomické ukazatele	32
6.2 Komparace jednotlivých pilířů	33
6.2.1 První pilíř českého a švýcarského penzijního systému.....	33
6.2.2 Druhý pilíř českého a švýcarského penzijního systému	35
6.2.3 Třetí pilíř českého a švýcarského penzijního systému.....	35
6.3 Poměr ekonomicky aktivních a penzistů	36
6.4 Náhradový poměr starobního důchodu k průměrnému výdělku	37

6. 5 Penzijní bohatství.....	38
6. 6 Riziko ohrožení chudobou penzistů.....	39
6. 7 Veřejné výdaje na důchody ve vybraných státech.....	39
6. 8 Podíl soukromých aktiv v penzijních systémech.....	40
6. 9 Shrnutí praktické části	41
Závěr.....	43
Seznam použitých zdrojů:	46
Seznam použité literatury:	46
Seznam internetových zdrojů:	46
Seznam použitých zkratk.....	49
Seznam tabulek.....	50
Seznam grafů.....	50
Seznam příloh.....	51

Úvod

Stáří je neodmyslitelná součást v životě každého z nás. Právě toto období provází úbytek nejen fyzických, ale i psychických sil a je tedy nutné zabezpečit se jinak, než příjmy z vlastní práce. Právě problematika nastavení penzijních systému je z důvodů demografického vývoje a stárnutí populace stále aktuálním, diskutovaným a medializovaným problémem nejen u nás, ale také po celém světě.

Jednotlivé přístupy k penzijním systémům se po celém světě odlišují. Jejich nastavení je ovlivněno historickým vývojem státu, tradicemi a řadou dalších faktorů. Nelíší se pouze způsoby financování, formou účasti ale také způsobem, jakým jsou dávky vypláceny.

Cílem práce je analýza nastavení penzijního systému v České republice, jeho možná rizika a způsob financování v komparaci s penzijním systémem Švýcarska. Tato země je zvolená záměrně, neboť Švýcarsko má stejně jako Česká republika tři pilířový penzijní systém a zároveň se jedná o zemi ekonomicky vyspělou s propracovanou, soběstačnou a rozvinutou penzijní soustavou, která byla dlouho považována za ideální. Důvod výběru tohoto tématu je jednoduchý. Jako řadový občan se přirozeně zajímám o aktuální dění v České republice, o ekonomickou a politickou situaci. Tato práce se tedy stává jakýmsi prostředkem k hlubšímu poznání nejen penzijního systému v České republice, ale i ve Švýcarsku. Dále bych v práci chtěla poukázat na změny, které přinesla reforma důchodového systému v České republice.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. Část teoretická tvoří úvod do problematiky sociálního a důchodového zabezpečení. Dále je nastíněna konstrukce penzijních systémů důchodového zabezpečení a jsou zde popsány způsoby jejich financování. Zaměřím se i na povinné a dobrovolné penzijní systémy a na způsob výplaty dávek důchodových systémů. V této kapitole jsou také popsány dávkové a příspěvkové penzijní plány.

Praktická část je zaměřena na analýzu penzijního systému v České republice. Nedílnou součástí je také historický vývoj důchodového systému na našem území až po současnou situaci a popis transformace penzijního systému v posledních letech. Dále se zaměřím na švýcarský důchodový systém a ráda bych zjistila, jakým způsobem jsou schopni

švýcarští občané generovat dostatečně velké množství finančních prostředků na zajištění důchodů ve stáří.

Práce je zakončena komparací penzijních systému České republiky a Švýcarska. Jsou zde zvolené klíčové parametry pro provedení komparace. Zjišťuji, které parametry se rozcházejí a ve kterých se naopak nachází vzájemná shoda.

1 Úvod do problematiky sociálního zabezpečení

Sociálním zabezpečením se rozumí podpora státu svým obyvatelům při tzv. sociálních událostech. Sociální událost značí nepříjemnou životní situaci, kterou občan není schopen zvládnout sám vlastními prostředky. Tato situace může být spojená se zdravotním stavem, mateřstvím, nezaměstnaností, věkem, úmrtím živitele rodiny či nezařazením se do společnosti, typickým příkladem je bezdomovectví.

Jsou události, u kterých se předpokládá, že jsou prozatímní, jedná se například o nezaměstnanost, u jiných je však jistý jejich dlouhodobý charakter či trvalost, příkladem může být invalidita či vysoký věk.

Podpora státu svým občanům může být finanční, věcná či formou služby. Cílem je omezení sociálních rozdílů ve společnosti.

Krebs (2007) definuje sociální zabezpečení jako „*systém náhradních (mimořádných) zdrojů, které slouží k zabezpečení relativní stability a přiměřené minimální úrovně sociálního zabezpečení a sociální suverenity*“. Krebs dále považuje za součást sociálního zabezpečení zejména:

- sociální příjmy (dlouhodobé i krátkodobé)
- sociální služby (příkladem takové služby je například pečovatelská služba)
- sociální azyly (například dětské domovy, azyly pro postižené, domov důchodců apod.)

Pojem sociální zabezpečení je všude ve světě definováno odlišně. Jsou země, kde je sociální zabezpečení vymezeno zákonem, kde tomu tak není je alespoň dáno, která ujednání patří do oblasti zákona o sociálním zabezpečení. Sociální zabezpečení se tak v různých zemích liší charakterem, obsahem, formou, cíli a také vymezením okruhu sociálních událostí. Dle Krebse (2007) je možné do sociálního zabezpečení zahrnout:

- zabezpečení pro dočasné neschopnosti pro nemoc či úraz
- zabezpečení matek v těhotenství a mateřství
- zabezpečení při invaliditě
- zabezpečení v nezaměstnanosti
- zabezpečení rodiny a pozůstalých
- zabezpečení ve stáří

- péči o zdraví (preventivní i léčebná)
- pomoc při výchově dětí v rodině

Každé pojetí sociálního zabezpečení vychází z tradic a zvyklostí daného státu, je závislé na historickém vývoji a také je ovlivněno řadou dalších faktorů. Tyto faktory spolu úzce souvisí a mají vliv na formování soustavy sociálního zabezpečení.

System sociálního zabezpečení je významně ovlivňován rychlostí a dynamičností vytváření zdrojů v ekonomice. V případě zpomalení či poklesu ekonomického růstu se vyskytují problémy související například s chudobou, nezaměstnaností, vzrůstem životních nákladů a jiných sociálně negativních jevů. System sociálního zabezpečení je také závislý na schopnosti reagovat na cenovou a mzdovou dynamiku. Růst cen se promítá nejen ve velikosti dávek, ale i v rostoucích nákladech institucí, které zabezpečují celý sociální systém. Významný dopad na sociální zabezpečení má také výše nezaměstnanosti. Právě její růst vede k nepoměřům například v důchodovém a nemocenském pojištění. (Krebs, 2007, s. 166)

Dalším faktorem je společensko-politický faktor. Východiska vládnoucích stran a tříd a jejich ideály zaznamenaly vždy silný zásah do soustavy sociálního zabezpečení. Stále významnější vliv mají také mezinárodně politické vlivy.

Výši jednotlivých dávek sociálního zabezpečení, které jsou vždy určeny pro konkrétní skupinu obyvatelstva, významně ovlivňuje také demografický vývoj. To je nutné brát v úvahu zejména z dlouhodobého hlediska. Může se stát, že některá velkoryse přijatá opatření budou v důsledku budoucí demografické situace těžko realizovatelná. (Krebs, 2007, s. 167)

2 Penzijní systémy

Penzijní systémy představují objemově významnou součást celkových veřejných financí a jsou součástí sociálního systému, který prochází procesem přerozdělování. Není tedy divu, že jsou na poli ekonomické teorie i praxe hojně diskutovanou otázkou.

Barr (1993) za nejdůležitější cíle penzijního systému považuje zabezpečení seniorů proti chudobě a zajištění jim odpovídajícího příjmu. Každý penzijní systém by měl disponovat prostředky, které umožní redistribuci příjmů účastníků během jejich aktivního života. Dalším cílem důchodového systému je také finanční udržitelnost zahrnující co nejnižší hledisko nákladovosti.

U penzijních systémů vyspělých zemí dochází k neustálým změnám. Tyto změny nastávají zejména v důsledku tlaku občanů, kteří mají zájem lépe se zabezpečit na stáří a zajistit si tak určitý životní standard. Celosvětovým trendem je vícestupňový příjem v penzi (důchod od státu, důchod vyplácený zaměstnavatelem, vlastní spoření nebo příjmy plynoucí z penzijních fondů).

Gola (2014) považuje za největším problém, se kterým se musí potýkat vyspělé země, demografický vývoj. Počet občanů starších 65 let roste, rodí se méně dětí a střední délka života se prodlužuje. Zhoršuje se poměr v četnosti občanů, kteří důchod pobírají a v množství občanů, kteří odvádí příspěvky do systému. Důchodové systémy těchto zemí musí na tyto demografické změny pružně reagovat.

2.1 Způsoby financování systému důchodového zabezpečení

Musílek (2011) uvádí několik způsobů financování výpadku příjmů v důchodovém věku. Jedním ze způsobů financování osob v důchodovém věku je rodinné financování, které se zakládá na principu rodinné solidarity. Starší osoby se spoléhají nejen na vlastní výdělečnou schopnost, ale zejména v pokročilém věku je finanční odpovědnost přenesena na mladší rodinné příslušníky.

Dalším způsob financování jsou příjmy z individuálně vytvořených aktiv. Tyto příjmy jsou vytvářeny z vlastního spoření a investování, životního pojištění či příjmy z prodeje nemovitostí. Mezi nevýhody tohoto způsobu financování lze zařadit hrozící nebezpečí zasažení některých rodin chudobou. Jedná se o rodiny, které podceňují období stáří

a preferují současnou spotřebu či o rodiny, které nemají dostatečný příjem a nejsou schopné si na stáří naspořit sami. Další nevýhodou je nedostatečná rozvinutost instrumentů individuálního spoření a investování, výskyt informační asymetrie a nestabilita finančních institucí.

Dle Musílka (2011) jsou nejčastějším finančním zdrojem příjmů státní dávky důchodového zabezpečení. Dávky ve stáří jsou garantovány všem občanům zapojeným do státního pilíře. Dávky důchodového zabezpečení jsou v tomto případě financování průběžným způsobem tzv. PAYG¹ systémem. Dávky jsou vypláceny z běžných státních rozpočtů. Výhodou průběžně financovaného systému je zejména jeho stabilita a možnost uplatnění redistribuce důchodů mezi bohatými a chudými občany, dále je to princip solidarity mladých občanů ke starší populaci, nízké náklady na administrativu a omezení finanční asymetrie. Naopak mezi nevýhody je možné zařadit zejména demografické a politické riziko a rostoucí náklady na pracovní sílu, což vede ke zvyšování nezaměstnanosti. Roste také nebezpečí vzniku deficitu státního rozpočtu, jestliže v důsledku stárnutí populace mají příjmy státního rozpočtu klesající charakter a výdaje rostou. Státní dávky důchodového zabezpečení mohou mít univerzální, pojistný či smíšený charakter. U dávek univerzálního charakteru není zohledňována výše výdělku občanů a zakládá se na vyplácení fixní výše penze. Pojistný charakter naopak bere v úvahu výši výdělku a počet let, po kterou dotyčný pracoval. Smíšený charakter je kombinací dvou předchozích. Způsob státního důchodového systému financovaného průběžným způsobem je v důsledku nepříznivého demografického vývoje obyvatelstva v obtížné situaci. Počet osob v důchodovém věku připadající na ekonomiky aktivního obyvatele se neustále zvyšuje. Východiskem pro řešení problému nepříznivého demografického vývoje je nejen reforma stávajících modelů státních důchodových systémů, ale také podpora kapitalizovaných penzijních systémů.

Další možností zajištění ve stáří jsou příjmy z kapitálově financovaných důchodových systémů. Z akumulovaných aktiv penzijních fondů jsou vytvářeny finanční prostředky ve prospěch oprávněných osob. Využívá se předběžně financovaný systém, zakládající se na principu kapitalizovaného důchodu. Postupně se tedy akumulují aktiva kryjící budoucí penzijní závazky. Ve vyspělých státech je předběžné financování rozhodujícím způsobem financování soukromých nebo veřejných rezervních penzijních fondů.

¹ zkratka pro průběžně financovaný systém; angl. pay as you go

Mezi výhody kapitálově financovaného systému patří možnost přenášet spotřebu v čase, kdy část důchodu je akumulována a použita, až když dojde k poklesu výdělečné schopnosti. Jsou částečným řešením nepříznivého vlivu demografického vývoje na státní důchodové systémy. Ovlivňují strukturu úspor podporou vytvářet dlouhodobé úspory. Kapitálově financované důchodové systémy však přinášejí i jisté nevýhody, například vysoké náklady na zavedení systému. Mezigenerační a sociální solidarita je omezena. Odpovědnost na důchodové zabezpečení je přenesena na jednotlivce, který nese převážnou většinu rizik. Velikost dávek je závislá na ekonomickém vývoji a na výnosnosti investičních instrumentů.

2.2 Členění důchodové systému dle formy účasti

Důchodový systém může mít dvě části. Jedná se o povinný průběžně financovaný systém a kapitalizovaný systém. Z hlediska formy účasti v kapitalizovaných systémech důchodového financování je možné dle Bezděka (2000) rozlišovat dobrovolné a povinné systémy. Ve většině vyspělých států jsou státní penzijní schémata povinná, zatímco soukromé penzijní systémy jsou z hlediska účasti dobrovolné. Tato situace je do určité míry ovlivněna historickým vývojem penzijních systémů. Například ve Švýcarsku, Maďarsku, Polsku či v Chile se používá povinný systém zapojení do kapitalizovaných systémů důchodového financování. Výhoda zavedení povinného systému vede ke snížení podílu státního pilíře financovaného průběžným způsobem, dochází k růstu agregátních úspor, omezení daňových stimulů tvorby penzijních úspor a jsou předpokladem pro jednoduchou přenositelnost penzijních nároků.

2.3 Členění důchodového systému dle způsobu výplaty dávek

Výše příspěvků odváděných do důchodového systému a výše vyplácených dávek z důchodového systému jsou pro každého účastníka definované v penzijním plánu. Mezi dva typy penzijních plánů, které uvádí Musílek (2011) patří penzijní plán s definovaným příspěvkem tzv. DC² a penzijní plán s definovanou dávkou tzv. DB³.

² DC - defined contribution

³ DB – defined benefit

V penzijním plánu s definovaným příspěvkem investuje jedinec pravidelné příspěvky do penzijního systému, do kterého za své zaměstnance z pravidla přispívají i zaměstnavatelé. Účastník nemá takovou jistotu ohledně výše jejich budoucího důchodu, jelikož jejich výše je závislá na tržní hodnotě penzijních úspor. Výhodou těchto penzijních plánů jsou nízké regulační náklady. Mezi nevýhodu patří skutečnost, že investiční rizika nese účastník, což je někdy patrné z velmi rizikově averzní investiční strategie správců penzijních úspor.

Penzijní plán s definovanou dávkou garantuje účastníkům po splnění nároku na odchod do důchodu jistou výši dávky, která je stanovena, buď podílem na dosažených výdělcích za určité období násobených počtem let po které jedinec pracoval, či fixní částkou za každý odpracovaný rok. V tomto typu penzijního plánů nesou investiční rizika sponzoři, nikoliv účastníci. Rizikem pro účastníky je snížení výdělků, předčasný odchod do důchodu či nedostačující kapitalizace penzijního plánu. Tyto penzijní plány jsou spojovány s vysokými regulačními náklady.

Kombinací penzijního plánu s definovaným příspěvkem a penzijního plánu s definovanou dávkou vzniká hybridní penzijní plán. Je zajištěna garance minimální výše dávek závislých na výnosové míře investičního portfolia.

Zvláštním typem penzijního plánu s definovaným příspěvkem je plán zaměstnaneckého vlastnictví akcií. V tomto typu jsou zaměstnavateli využity penzijní úspory od svých zaměstnanců, které použijí na nákup vlastních cenných papírů. (Musílek, 2011)

2.4 Důchodové systémy v Evropě

Penzijní systémy stejně jako celá oblast sociálního zabezpečení patří v Evropské unii mezi tzv. komunitární politiku. To znamená, že o nastavení důchodových systémů a o jeho budoucím vývoji si rozhoduje každá země sama. Evropská unie nijak nenařizuje členským ani kandidátským státům, jakou podobu sociálního zabezpečení si mají zvolit. Neznamená to, že by problémy spojené se stárnutím obyvatelstva zůstaly v EU přehlíženy. Problémem stárnutí populace se EU zajímá od zasedání v Lisabonu v roce 2000. Ve Stockholmu roku 2001 při zasedání Evropské rady byl zdůrazněn význam modernizace důchodových systémů. Zde byly položeny základy pro tzv. otevřené metody koordinace. Tato metoda byla skutečně schválena v prosinci 2001 přijetím jedenácti společných cílů ve třech zásadních oblastech.

První oblast se týká přiměřenosti důchodů. Členské státy by měly obstarat takovou úroveň penzijních systémů, aby staří lidé nebyli ohroženi chudobou a dosahovali příznivé životní úrovně. To znamená, že budou schopni se aktivně podílet na ekonomické prosperitě své země.

Další oblastí je finanční udržitelnost penzijních systémů. Členské státy by měly položit penzijní systém na finančně solidní základy a měly by zajistit vysokou úroveň zaměstnanosti. Podmínkou je, aby starší pracovníci nebyli nuceni k dřívějšímu odchodu do penze, a pokud zůstanou v práci i po dovršení důchodového věku, nebudou nijak penalizováni. Další podmínkou v této oblasti je udržet rovnováhu mezi ekonomicky aktivním obyvatelstvem a důchodci v tom slova smyslu, že nezatíží aktivní obyvatele příliš vysokými příspěvky, aby zajistila penzistům přiměřené důchody. Další podmínka by měla být zárukou, že soukromé a veřejně financované penzijní plány budou schopny vydávat penze s potřebnou hospodárností, přístupností, přesností a jistotou.

Třetí oblast se týká modernizace penzijních systémů, která by měla zaručit, že důchodové systémy budou v souladu s požadavky na pružnost a jistotu na trhu práce. Dalším cílem je zajistit, aby občané neodcházel pracovat do jiných členských států, a aby občané nebyli odrazováni penzijní systémy k samostatné výdělečné činnosti. Dále by modernizace penzijních systémů měla vést k transparentnosti a přizpůsobivosti se měnícím se podmínkám tak, aby v ně občané měli stálou důvěru.

Základní pointa otevřené metody koordinace je hledat společné cíle a definování problémů týkající se penzijních systémů. Jednotlivé postupy a způsoby řešení se mohou v jednotlivých státech zcela lišit. Důraz je kladen především na to, aby státy byly schopné mezi sebou komunikovat, vyměňovaly si vzájemně své zkušenosti a hledaly společné indikátory v sociální sféře. (Krebs, 2007, s. 198)

3 Analýza penzijního systému v České republice

3.1 Historie penzijního systému v České republice

V České republice má systém důchodového zabezpečení velkou tradici. Vývoj v oblasti sociálního zabezpečení nastal, když bylo po stránce ekonomické dosaženo určitého vývoje v souvislosti s průmyslovou revolucí, tedy od konce 18. století. Již tehdy byla snaha zabezpečit obyvatelstvo při nemoci, invaliditě, stáří či jiných sociálních událostech. Na konci 18. století bylo uzákoněno penzijní zaopatření pro státní zaměstnance a následně i pro další veřejné zaměstnance.

V roce 1924 byl přijat zákon č. 222/1924 o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity či stáří. Tento zákon se skládal z 5 částí a byl tvořen 288 paragrafy. Zákon byl hlavní změnou v oblasti sociálního zabezpečení. Zavedl dělnické pojištění pro případ invalidity či stáří. Starobní důchod náležel občanům, kteří dovršili věk 65 let. Nárok na příspěvek vznikl po uplynutí určité doby pojištění (tzv. čekací doba). Další podmínkou bylo, aby pojistný případ nastal v době, kdy pojištění trvalo, případně v tzv. ochranné lhůtě. Tato lhůta byla jeden rok po zániku pojištění. (Česká správa sociálního zabezpečení, 2014)

Od roku 1948 se důchodového pojištění účastnili i podnikatelé. Tato skutečnost, že se na důchodovém pojištění účastní všechny ekonomicky aktivní osoby, patří mezi základní principy důchodového pojištění i v současnosti. Mezi další principy patří princip jednotné úpravy. Tento princip stanovuje jednotné zásady pro nároky na důchody a jejich výpočet. (Tröster, 2002, p.167)

V roce 1994 vstoupil v platnost zákon č. 42/1994 o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Stát začal poskytovat ve prospěch účastníků penzijního připojištění příspěvky, za každý řádně a včas zaplacený měsíční příspěvek, který je na konto účastníka připisován automaticky. Převážná část penzijních fondů dostala povolení ke svému vzniku během prvních dvou let, tedy v letech 1994 a 1995. Důvodem vzniku těchto fondů byla snaha podpořit občany v samostatném zajištění na stáří. (Důchodová reforma, 2012)

Další významnou změnou bylo přijetí zákona č. 155/1995 o důchodovém pojištění v případě stáří, invalidity či úmrtí živitele. S přijetím tohoto zákona se jednalo o hlavní

posun systému důchodového zabezpečení k modernímu systému důchodového připojištění. Tento zákon v současnosti představuje první pilíř penzijního systému.

Změny v daňovém režimu na straně penzijního připojištění přinesla od 1. 1. 2008 novela zákona o dani z příjmů, realizovaná zákonem č. 261/2007 Sb., díky které může zaměstnavatel přispívat svým zaměstnancům až 24 000 korun ročně. Pro zaměstnance je tento příspěvek osvobozen od daně z příjmů. Zaměstnavatel mohl tuto částku přispívat zaměstnanci na penzijní připojištění nebo ji mohl v libovolném poměru rozdělit na penzijní připojištění a životní pojištění. Pokud zaměstnavatel přispíval zaměstnanci částku vyšší než 24 000 korun, tato částka už nebyla pro zaměstnance osvobozena od daně a pro zaměstnavatele nebyla daňově uznatelným nákladem.

Z penzijního připojištění byly vypláceny tyto dávky:

- penze
- jednorázové vyrovnání
- odbytné

Tyto smlouvy o penzijním připojištění bylo možné sjednat do konce roku 2012. Smlouvy sjednané dříve se takzvaně „zakonzervovaly“ v transformačních fondech. Na tyto smlouvy mohou účastníci dále zasílat peníze, i v současné době jsou z nich vypláceny penzijní dávky a je možné výši dávek měnit. (Důchodový systém před reformou, 2012)

Hlavní změnou penzijního systému v novodobé historii České republiky byla penzijní reforma. Již v únoru roku 2011 ji představili ekonomičtí ministři vlády a konečně schválena byla v listopadu roku 2012. V platnost poté vstoupila k 1. lednu 2013.

Před touto reformou byl důchodový systém založen na dvou důchodových pilířích. Podstatou prvního průběžně financovaného pilíře bylo využívání prostředků ekonomicky aktivních obyvatel. Tyto prostředky se následně přerozdělovaly ve prospěch současných důchodců. Výhodou tohoto pilíře byla jistota, že budou alespoň v minimální výši zabezpečeni všichni penzisté. Mezi největší nevýhodu však patří závislost na demografickém a politickém vývoji.

Druhý pilíř vycházel ze zákona č. 42/1994 Sb. o penzijní připojištění se státním příspěvkem. Účastník tohoto připojištění měl konto u penzijního fondu, kam shromažďoval své měsíční příspěvky. Fond tyto peníze dále investoval. Naspořené peníze účastníka se tedy zhodnotily i o podíl na zisku penzijního fondu. Výnosy

z hospodaření nepřipadly účastníkovi v plné výši. Nejméně 5 % zisku bylo určeno na tvorbu rezervního fondu a 10 % zisku bylo rozděleno dle rozhodnutí valné hromady penzijního fondu. Část zisku tak mohlo být rozděleno mezi akcionáře v podobě dividend. (Důchodový systém před reformou, 2012)

3.2 Současný stav penzijního systému v České republice

Hlavní příčinou penzijní reformy je demografický vývoj. Počet seniorů se zvyšuje a zároveň roste průměrný věk dožití. Tento fakt způsobuje neustále snižující počet ekonomicky aktivních občanů, kteří si hradí pojistné. Aby nerostlo riziko, že budoucí penzisté budou trpět chudobou, vznikl v rámci reformy nový penzijní pilíř.

Multi-pilířové penzijní systémy byly uvedeny poprvé Světovou bankou v roce 1988. Od té doby začaly probíhat v řadě zemí střední a východní Evropy penzijní reformy. (Investopedia, 2015)

3.2.1 První pilíř penzijního systému

První pilíř penzijního systému je koncipován jako povinný, průběžně financovaný důchodový systém, který je upraven v zákoně č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

Jedná se o systém průběžně financovaný, dávkově definovaný a povinný pro všechny aktivní obyvatele. Je spravován státem. Tento systém byl zaveden jako jednotný s určitými odlišnostmi pro OSVČ. Hlavním úkolem tohoto pilíře je, aby byla zajištěna přiměřená výše důchodu pro všechny obyvatele, kteří pracovali, odváděli daně a platili pojištění a byli tak ve stáří zajištěni proti chudobě. První pilíř je založen na solidaritě. Rozdíly mezi důchody nejsou velké, i když rozdíly příjmů v produktivním věku byly několikanásobné. (Důchodová reforma, 2012). Procentuální odvody na důchodové pojištění znázorňuje tabulka 1.

Tabulka 1: Příspěvky na důchodové pojištění pro rok 2015

Odvod na důchodové pojištění z vyměřovacího základu⁴	
Zaměstnanec	
je účasten II. pilíře	3,5%
není účasten II. pilíře	6,5%
OSVČ	
je účasten II. pilíře	25%
není účasten II. pilíře	28%
Zaměstnavatel	21,5%

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí (2015). Vlastní zpracování

Výše důchodu je stanovena ze základní výměry a z procentní výměry. Základní výměra je stanovena pevnou částkou, která je stejná pro všechny typy důchodů, bez ohledu na délku pojištění a velikosti výdělku.

Základní výměra důchodu pro rok 2014 činila dle zákona o důchodovém pojištění 2 340,- korun a pro rok 2015 je tato výměra 2 400 korun. Procentní výměra důchodu je závislá na dosažených příjmech a době, po kterou byl účastník pojištěn.

V současné době existuje v České republice několik druhů důchodů, které jsou z pojištění vypláceny, jedná se o důchody:

- přímé, tedy důchody starobní, plné a částečně invalidní,
- odvozené, tedy důchody pozůstalostní (vdovské, vdovecké a sirotčí)

Hlavní rozdíl mezi přímých a nepřímých důchody spočívá v tom, že výměra přímých důchodů závisí na době, po kterou byl občan pojištěn a na výši jeho výdělku. Kdežto důchody odvozené se stanovují z přímého důchodu, který pobíral zesnulý, popřípadě na který by měl nárok. (Příb, 1999)

Starobní důchod

Podmínkou pro získání starobního důchodu je dosažení důchodového věku (viz příloha 1), jeho výše byla nově stanovena 1. 1. 2010. Je upraven v zákoně 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

⁴ vyměřovací základ – u zaměstnanců se jedná o úhrn hrubých výdělků z výdělečné činnosti za kalendářní měsíc; u OSVČ za kalendářní rok; u zaměstnavatelů je vyměřovacím základem úhrn všech příjmů, které na mzdách zúčtoval svým zaměstnancům za daný měsíc

Další podmínkou nároku na starobní důchod je získání potřebné doby pojištění (viz tabulka 2). Doba pojištění se v závislosti na důchodovém věku pojištěnce prodlužuje. Před rokem 2010 byla doba pojištění 25 let. Pro letošní rok 2015 doba pojištění činí 31 let a pro rok 2018 tato doba bude 35 let. Pro zjištění doby pojištění je nutné znát rok odchodu do důchodu. Pokud pojištěnec dosáhne důchodového věku, ale nebude mít potřebnou dobu pojištění, nemůže mu být starobní důchod přiznán. (Česká správa sociálního zabezpečení, 2014)

Tabulka 2: Potřebná doba pojištění v ČR

Dosažení důchodového věku:	Potřebná doba pojištění činí:
před rokem 2010	25 let
v roce 2010	26 let
v roce 2011	27 let
v roce 2012	28 let
v roce 2013	29 let
v roce 2014	30 let
v roce 2015	31 let
v roce 2016	32 let
v roce 2017	33 let
v roce 2018	34 let
po roce 2018	35 let

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení (2014). Vlastní zpracování

Předčasný starobní důchod

Podmínkou pro předčasný starobní důchod je získání doby pojištění nejméně 25 let. Pokud je řádný důchodový věk nižší než 63 let, může být předčasný starobní důchod přiznán nejdříve 3 roky před dosažením důchodového věku. Je-li zákonem stanovený věk vyšší než 63 let, předčasný důchod může být přiznán až o 5 let dříve, ne však před dosažením 60 roku života. U předčasného důchodu dochází ke srážkám výše důchodu. Procentní výměra důchodu se snižuje o:

- 0,9 % výpočtového základu za období prvních 360 dnů
- 1,2 % výpočtového základu za období od 361. dne do 720. kalendářního dne
- 1,5 % výpočtového základu od 721. kalendářního dne

Invalidní důchod

Pojištěnec má nárok na důchod, jestliže nedosáhl důchodového věku, stal se invalidním a získal potřebnou dobu pojištění⁵. Invalidním se stává, jestliže z dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nastal pokles jeho pracovní schopnosti nejméně o 35 %. Jestliže pracovní schopnost pojištěnce poklesla o:

- 35 % až 49 % - jedná se o invaliditu prvního stupně
- 50 % až 69 % - jedná se o invaliditu druhého stupně
- nejméně o 70 % - jedná se o invaliditu třetího stupně (ČR, 1995)

Vdovský (vdovecký) důchod

Dle zákona č 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění je podmínkou nároku pro tento typ důchodu, úmrtí manžela (manželky), jestliže zemřelý byl poživitelem starobního nebo invalidního důchodu, či splnil ke dni úmrtí podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod, nebo podmínky nároku na starobní důchod, či zemřel následkem pracovního úrazu.

Sirotčí důchod

Dle § 4 má nárok na sirotčí důchod nezaopatřené dítě, zemře-li rodič, nebo osoba, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí soudu. Při úmrtí obou rodičů má dítě nárok na sirotčí důchod po každém z rodičů.

3.2.2 Druhý pilíř penzijního systému

Druhý pilíř představuje důchodové spoření, které je upraveno v zákoně č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření. Tento zákon nabyl účinnosti dne 1. ledna 2013. Toto spoření je dobrovolné, pokud však do něj jednou účastník vstoupí, stává se pro něj závazné a není možné vystoupit. Hlavním rysem důchodového spoření je, že jeho výhodnost roste s délkou spoření a vyšší výdělků. Účastníkem důchodového spoření může být

⁵ pokud dojde ke vzniku plné invalidity v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, není podmínka potřebné doby pojištění vyžadována

fyzická osoba, která je starší 18 let a uzavře smlouvu o důchodovém spoření s penzijní společností nejpozději do konce roku, ve kterém dosáhne 35 let věku. Výjimku tvoří osoby, kterým už byl důchod přiznán. Toto pravidlo platí pro všechny osoby aktivní na trhu práce, které si platí pojistné sami (OSVČ), nebo za ně odvádí pojistné zaměstnavatel. Povinností zaměstnance, pokud vstoupí do druhého pilíře, je neprodleně informovat všechny své zaměstnavatele. Povinností zaměstnavatele je vzít tuto skutečnost na vědomí a přizpůsobit tomu výši odvodů pojistného za zaměstnance. Druhý pilíř je kapitálově financovaným systémem. (ČR, 2011a)

Smlouva o důchodovém spoření musí být uzavřena písemně. Od smlouvy, která byla registrována v Centrálním registru smluv, nemůže penzijní společnost ani účastník odstoupit. Výjimku tvoří výpověď účastníka nebo dohoda o skončení smlouvy za účelem převodu prostředků účastníka. (ČR, 2011a)

Penzijní společnost shromažďuje prostředky do důchodového fondu ve formě příspěvků účastníka, jeho zaměstnavatele, podpory od státu, zhodnocení na kapitálových trzích, které byly převedeny z jiného důchodového fondu.

Dle § 43 mohou vytvářet penzijní společnosti, které provozují důchodové spoření, čtyři důchodové fondy. Jedná se o důchodový fond státních dluhopisů, konzervativní důchodový fond, vyvážený důchodový fond a dynamický důchodový fond. (ČR, 2011a)

Nárok na výplatu dávek vzniká při splnění podmínek pro přiznání důchodu z prvního pilíře. Z důchodového spoření mohou být vypláceny následující důchody:

- doživotní starobní důchod
- doživotní starobní důchod se sjednanou výplatou pozůstalostního důchodu po dobu 3 let
- starobní důchod na dobu 20 let
- sirotčí důchod na dobu 5 let

Pokud dojde k úmrtí účastníka během trvání smlouvy, stávají se prostředky předmětem dědictví.

3.2.3 Třetí pilíř penzijního systému

Třetí pilíř je kapitálově financovaným systémem. Zahrnuje dobrovolné důchodové spoření, které upravuje zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření. Princip třetího pilíře spočívá v ukládání menších částí finančních zdrojů v období ekonomicky aktivního života, které se naspoří na osobním účtu občana. Měsíční příspěvek ukládané částky by měl být tak vysoký na to, aby nezatěžoval běžný rozpočet občana, ale dostatečně vysoký, aby byl v budoucnu významnou částkou v důchodu. Cílem doplňkového důchodového spoření je posílit principy prvního a druhého penzijního pilíře.

Zákon o doplňkovém penzijním spoření dává účastníkovi částečné doporučení, do kterého fondu by měl investovat, je tu ale značný prostor, aby se účastník sám rozhodl. U doplňkového penzijního spoření je garance nezáporného zhodnocení. Ve třetím pilíři jsou provozovatel od účastník jasně odděleni. Majetek účastnického fondu není majetkem penzijní společnosti. Do účastnického fondu jsou shromažďovány příspěvky účastníků, zaměstnavatelské příspěvky, státní příspěvky, příspěvky z jiných účastnických fondů nebo příspěvky z transformovaného fondu. O tento majetek se stará penzijní společnost svým jménem na účet účastníka. Penzijní společnosti je povinná vytvořit a obhospodařovat povinný konzervativní fond, ve kterém má možnost vytvořit další účastnické fondy. (ČR, 2011b)

Transformované fondy vznikly z původních penzijních fondů. Jejich správu má na starosti penzijní společnost, která je povinná zajistit, že hodnota majetku v transformovaném fondu je buď stejná, nebo vyšší než hodnota závazků v transformovaném fondu. Fond tedy nikdy nemůže mít negativní zhodnocení.

Příspěvek, nebo jeho část, může být hrazena zaměstnavatelem účastníka. Účastník má povinnost tuto skutečnost písemně nahlásit penzijní společnosti. Zaměstnavatel má však zakázáno ovlivňovat účastníka při výběru penzijní společnosti.

Příspěvky účastníků, zaměstnavatelů, státní příspěvek, prostředky účastníků z jiných účastnických fondů a prostředky účastníků převedené z jiných transformovaných fondů, shromažďuje penzijní společnost jakožto objem peněžních prostředků účastnického fondu. (ČR, 2011b)

Prostředky z dobrovolného důchodového spoření použity na výplatu dávek:

- starobní penze na určenou dobu

- invalidní penze na určenou dobu
- jednorázové vyrovnání
- odbytné
- úhrada jednorázového pojistného na doživotní penzi
- úhrada jednorázového pojistného pro penzi na přesně stanovenou dobu s jasně stanovenou výší důchodu (ČR, 2011b)

Nárok vzniká dosažením věku účastníka, který je o 5 let nižší než věk potřebný pro získání starobního důchodu. Další podmínkou je trvání spořicí doby nejméně 60 kalendářních měsíců. Smlouva o doplňkovém důchodovém spoření může stanovit delší dobu, která však nesmí přesáhnout 120 kalendářních měsíců. Podmínkou pro získání nároku na výplatu invalidní penze po určenou dobu je pobírání invalidního důchodu třetího stupně a trvání spořicí doby nejméně 36 měsíců.

Ministerstvo financí poskytuje ze státního rozpočtu příspěvek ve prospěch účastníka (viz tabulka 3). Povinností penzijní společnosti je evidovat státní příspěvky poskytnuté účastníkovi. Nárok na státní příspěvek má osoba, která má trvalý pobyt na území České republiky, nebo má bydliště na území členského státu a je účastna důchodového pojištění, nebo je účastna veřejného zdravotního pojištění, či je poživitelem důchodu z tohoto důchodového pojištění. Výše státního příspěvku je upravena v zákoně o doplňkovém důchodovém spoření. (ČR, 2011b)

Tabulka 3: Výše měsíčního státního příspěvku v ČR

Měsíční výše příspěvku	Výše státního příspěvku
300 Kč	90 Kč
400 Kč	110 Kč
500 Kč	130 Kč
600 Kč	150 Kč
700 Kč	170 Kč
800 Kč	190 Kč
900 Kč	210 Kč
1 000 Kč	230 Kč

Zdroj: ČR, 2011b. Vlastní zpracování

4 Analýza penzijního systému ve Švýcarsku

Švýcarský penzijní systém, je obdobně jako český, založen na třech pilířích. Jeho propracovanost bývá považována za efektivní, až ideální. Důležitou součástí v jeho fungování je zejména politická stabilita a společenská odpovědnost.

4.1 První pilíř penzijního systému

První pilíř švýcarského důchodového systému je nastaven obdobně jako první pilíř důchodového systému České republiky. Jedná se o státem garantovanou penzi. Z prvního pilíře jsou vypláceny starobní, invalidní a pozůstalostní důchody, jejichž účelem je pokrytí základních životních nákladů. Vznikl v roce 1925. Jedná se o systém průběžně financovaný, který je založený na mezigenerační solidaritě. Účastníci jsou povinni se tohoto systému účastnit. Správu tohoto pilíře má na starosti Federal Social Insurance Office.

Všechny osoby výdělečně činné (i OSVČ), které mají sídlo ve Švýcarsku, jsou předmětem povinného pojištění. Pojištěním jsou kryty i osoby, které nejsou výdělečně činné, jako jsou osoby na rodičovské dovolené, studenti či invalidé. Osoby, které na území země již nežijí, se mohou pojištění účastnit dobrovolně.

Starobní důchod

Starobní a pozůstalostní důchod (AHV) je primárně založen na společenské a mezigenerační solidaritě, konkrétně na solidaritě mezi odlišnými příjmovými skupinami obyvatelstva či solidaritě mezi jednotlivými pohlavími. S principy solidarity se lze setkat i v našem důchodovém systému. Jak již bylo zmíněno v literární rešerši, výše důchodu je závislá na tzv. ekonomicky aktivním obyvatelstvu, současnou generaci bude tedy podporovat budoucí generace a pojištěnci s vyššími příjmy podporují skupiny obyvatel s nižšími výdělky. Pojištěnci mají povinnost hradit příspěvky, pokud jsou zaměstnaní. Ti, kteří nejsou zaměstnaní, jsou povinni hradit příspěvky od 1. ledna následujícího roku, ve kterém dosáhli 20-ti let.

Podmínkou pro získání nároku na starobní důchod je dosažení důchodového věku a splnění doby pojištění, která je pro muže 45 let a pro ženy 44 let. Věk odchodu

do důchodu ve Švýcarsku je u žen 64 let a u mužů 65 let. Sazby odváděné na důchodové pojištění jsou rovnoměrně rozděleny mezi zaměstnance a zaměstnavatele. Každý odvádí 4,2 % z hrubé mzdy zaměstnance. U OSVČ příspěvek závisí na příjmu, pro rok 2015 je procentuální sazba stanovena na 7,8 % z čistého zisku. (AHV/IV, 2014)

Výše důchodu je složena z pevné a z variabilní složky, obě části jsou závislé na průměrné roční mzdě zaměstnance. Výše penze se počítá z průměrné roční mzdy a počtu let, za které byly placena příspěvky. Minimální měsíční penze je pro rok 2015 stanovena na 1 750 CHF a maximální penze vyplácena z 1. pilíře je ohraničena částkou 2 350 CHF.

Předčasný starobní důchod

Osoby, které splnili podmínky pro běžný starobní důchod, mohou žádat o předčasný starobní důchod maximálně o dva roky dříve. Výše penze je však krácena z celkového vypočítaného důchodu o 6,8 % ročně.

Invalidní důchod

Invalidita je definována jako celková či částečná pracovní neschopnost, způsobena fyzickým, psychickým či duševním poškozením zdraví. Těmto osobám poskytuje švýcarský systém tzv. rehabilitační opatření, jejich cílem je obnovit, udržet či zlepšit schopnost vlastní výdělečné činnosti. Nárok na invalidní důchod vzniká tehdy, pokud jsou možnosti rehabilitace vyčerpány a nelze očekávat zlepšení stavu pojištěnce. Nárok na invalidní důchod je ukončen v případě vyléčení, získáním nároku na starobní důchod či úmrtím. (AHV/IV, 2014)

Vdovský (vdovecký) důchod

Nárok na vdovský důchod vzniká úmrtím manžela, pokud má pozůstalá jedno či více nezaopatřených dětí. V případě, že je žena bezdětná, musí být starší 45 let a musí být minimálně 5 let vdaná. Velikost vdovské penze je stanovena minimálně na 940 CHF a maximální výše odpovídá 80 % starobního důchodu (1 880 CHF). Nárok na vdovecký důchod vzniká úmrtím manželky, pokud má pozůstalý děti mladší 18 let. Pokud dojde

k souběhu nároku více důchodů, je vyplácen pouze důchod vyšší. Nárok na důchod končí uzavřením nového manželského svazku či úmrtím. (AHV/IV, 2014)

Sirotčí důchod

V případě úmrtí rodiče dítěte do 18 let, případně 25 let, pokud je studentem vysoké školy, vzniká nárok na sirotčí důchod. V případě úmrtí jednoho rodiče odpovídá sirotčí důchod 40 % starobního důchodu, na který by měl zemřelý nárok. V případě úmrtí obou rodičů dochází ke vzniku nároku na 2 penze, maximální výše je však 60 % starobního důchodu (1 410 CHF). (AHV/IV, 2014)

V rámci prvního pilíře se mohou dobrovolně pojistit občané EU a EFTA, na které se však vztahují zvláštní podmínky.

V případě Švýcarského penzijního systému je důležité sledovat tzv. splitting. Tímto pojmem je označováno sdílení příjmů manželského páru. Jde o rozdělení důchodu mezi rozvedené. Při rozdělení důchodu jsou sečteny odvedené příspěvky obou manželů za celou dobu manželství, které jsou rozděleny mezi oba manžely, a každému je přidělena polovina. Splitting se používá při rozvodu či při úmrtí jednoho z manželů a druhý pobírá jeho důchod. (AHV/IV, 2014)

4.2 Druhý pilíř penzijního systému

Druhý pilíř švýcarského penzijního systému je upraven ve Federálním zákoně o zaměstnaneckém důchodovém systému, který vstoupil v platnost roku 1985. Tento pilíř tvoří zaměstnanecké penzijní fondy, které mají ve Švýcarsku dlouhou tradici. Byly zavedeny ve strojním průmyslu před více než sto lety. Druhý pilíř spravují soukromé penzijní fondy, které musí svým účastníkům zaručit alespoň minimální zhodnocení. V průběhu aktivního života si pojištěnci vytváří kapitál, který tvoří zaměstnanecké a zaměstnavatelské příspěvky a minimální roční úrok, který se k 1. lednu 2015 zvýšil z původních 1,5 % na 1,75 %. (AHV/IV, 2014)

Švýcarsko je ve světě známé především díky vyspělosti bankovního systému. Bývá označován za seriózní a kvalitní. Díky těmto vlastnostem se ve švýcarských bankách kumuluje obrovské množství peněz místních občanů. Široké zastoupení mají ve Švýcarsku také penzijní fondy (viz příloha A), v nichž se shromažďuje obrovské

množství vkladů. Mezi nejvyšší orgány pro dohled nad finančním trhem, kontrolující hospodaření, investice a financování, spadají Federální rada, Federální úřad sociálního pojištění a Garanční fond, který je považován za nejdůležitější instituci působící po celém Švýcarsku. Je financován příspěvkem všech penzijních fondů.

Povinnost účastnit se druhého pilíře mají všechny osoby pojištěné již v I. pilíři. Dalším kritériem účasti je dosažení věku 17 let v souvislosti s invalidními důchody a 25 let v souvislosti se starobními důchody a dosažení určité minimální výše platu. Tuto minimální roční mzdu pravidelně stanovuje Federální rada. Pro rok 2015 je tato výše stanovena na 21 150 CHF. Osoby, které dosáhnou nižší než minimální roční mzdu, se mohou pojistit dobrovolně. (AHV/IV, 2014)

Zákon dále určuje minimální příspěvky, které jsou odváděny na individuální účet pojištěnce. Výše příspěvku má stupňující charakter s rostoucím věkem pojištěnce (viz tabulka 6). Sazba je uváděna jako součet zaměstnavatelských a zaměstnaneckých příspěvků. Zákon neupravuje přesný poměr příspěvků zaměstnance a zaměstnavatele. Podmínkou je, aby zaměstnavatel odvedl minimálně stejně částku jako zaměstnanec, může být však i vyšší.

Tabulka 4: Výše sazeb zaměstnaneckých a zaměstnavatelských příspěvků ve Švýcarsku

Věk	Procentní sazba
25 – 34 let	7%
35 – 44 let	10%
45 – 54 let	15%
55 – 65 let	18%

Zdroj: Bundesamt für sozialversicherungen, 2014. Vlastní zpracování

Z druhého pilíře jsou vypláceny důchody starobní, invalidní a pozůstalostní. Druhý pilíř je založen na individuálním spoření pojištěnce, které končí dosažením důchodového věku. Finanční prostředky naspořené na jeho individuálním účtu slouží k financování penze. Existuje několik druhů výplaty dávek:

- jednorázová výplata
- roční výplata penze
- jednorázová výplata odpovídající 25% kapitálu

K jednorázové výplatě důchodu dochází pouze v případě definitivního odchodu ze Švýcarska, či pokud se pojištěnec stane OSVČ a nechce se druhého pilíře dále účastnit, či pokud se naspořená částka nerovná výši ani jedné roční výplaty. U pravidelné roční výplaty penze se částka rovná 6,8 %.

Účastník může také požádat o předčasnou penzi, výše důchodu je však stejně jako v prvním pilíři krácena. U druhého pilíře je však oprávněn čerpat penzi během pěti let, které předcházejí standardnímu důchodovému věku. (AHV/IV, 2014)

4.3 Třetí pilíř penzijního systému

Vedle prvního a druhého pilíře má švýcarský důchodový systém také třetí pilíř. Třetí pilíř je pro soukromé důchodové spoření, které je dobrovolné. Cílem je vytvoření vlastních úspor jedince. Platby důchodu z prvního a druhého pilíře jsou v mnoha případech nedostačující pro udržení standardní životní úrovně. Třetí pilíř proto hraje důležitou roli při zajištění finanční budoucnosti.

Třetího pilíře se mohou účastnit jak OSVČ, tak zaměstnanci. Pojištěnec si sám stanoví roční výši příspěvků. Tyto příspěvky spravují buď soukromé penzijní společnosti či banky. (UBS, 2015)

Pokud nevznikne účastníkovi nárok, nelze příspěvky čerpat. Nárok vzniká nejdříve pět let před dosažením standardního důchodového věku. Příjemcem vyplácených dávek je osoba pojištěná, v případě úmrtí pojištěnce mají na dávky nárok dědicové. Dřívější vyplacení dávek je možné jen ve vyhraněných případech:

- invalidita
 - definitivní odchod ze Švýcarska
 - při odkoupení příspěvků od penzijních fondů
 - při koupi nemovitosti
 - pokud se účastník stane OSVČ a nechce být nadále účastníkem třetího pilíře
- (Bundesamt für Sozialversicherungen, 2014)

5 Metodika

Cíl práce

Cílem bakalářské práce je analyzovat nastavení penzijního systému v ČR a jeho komparace s penzijním systémem Švýcarska. K dosažení výše uvedeného cíle práce jsou použity metody analytické a komparační s využitím analýzy statistických údajů.

Data

Kritériem pro vypracování praktické části bylo získání dostatečného množství statických údajů. Pro analýzu českého penzijního systému bylo nezbytné čerpat ze zákonů upravující důchodový systém. Dále byly využity internetové stránky České správy sociálního zabezpečení (www.cssz.cz) a stránky Ministerstva práce a sociálních věcí (www.mpsv.cz). Při analýze Švýcarského penzijního systému byly využity webové stránky místních úřadů, zejména pak spolkového úřadu pro sociální zabezpečení (www.bsv.admin.ch).

Data byla čerpána v rozmezí od 1. 1. 2013 až 1. 1. 2015. Výsledná komparace je poté provedena za rok 2013, neboť zatím nebyla aktualizována všechna data potřebná pro výpočet vybraných ukazatelů. Mezi další důležité zdroje lze zařadit webové stránky Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (www.oecd.org) a data ze statistického úřadu Evropské unie Eurostatu.

Hodnocená kritéria

Pro komparaci penzijních systémů byly využity klíčové důchodové ukazatele, které vydává OECD ve spolupráci s EU. Pro komparaci penzijních systémů České republiky a Švýcarska je využito následujících ukazatelů:

- klíčové makroekonomické ukazatele:
 - Zahrnuje údaje o nezaměstnanosti, inflaci, HDP na obyvatele a růst HDP v %.
- porovnání jednotlivých penzijních pilířů vybraných zemí
- poměr ekonomicky aktivních obyvatel a penzistů:

- Vyjadřuje poměr ekonomicky aktivních obyvatel ve věku od 20 do 64 let a penzistů ve věku nad 65 let
- náhradový poměr starobního důchodu k výdělku
 - Tento ukazatel slouží k porovnání životní úrovně občana před odchodem do penze a v penzi. Vyjadřuje se v čistém a v hrubém vyjádření.
- penzijní bohatství vybraných zemí
 - lze ho charakterizovat jako současnou hodnotou budoucího toku penzí. Vyjadřuje se v čistém a v hrubém vyjádření.
- riziko ohrožení chudobou důchodců
 - Ukazatel značí poměr osob ve společnosti, které se po zaplacení povinných výdajů pohybují pod hranicí chudoby ku celkovému počtu obyvatel
- veřejné výdaje na důchody ve vybraných státech
 - celkové výdaje na výplatu státních důchodů vyjádřené v % k HDP
- podíl soukromých aktiv v penzijních systémech

6 Komparace

6.1 Klíčové makroekonomické ukazatele

Švýcarsko je možné v rámci zemí OECD zařadit mezi nejbohatší země s vysokou životní úrovní, tento fakt potvrzují makroekonomické ukazatele. K základním ukazatelům ekonomické aktivity státu bezesporu patří HDP, tedy hodnota finálních výrobků a služeb, které byly vyprodukovány v dané zemi v průběhu určitého časového období. Tento ekonomický ukazatel posuzuje výkonnost ekonomiky země. Cílem každého státu je zvyšovat HDP, neboť dochází i ke zvyšování ekonomického potenciálu dané země. Růst HDP na obyvatele znamená, že životní úroveň obyvatel daného státu se zvyšuje. (Kadeřábková, Žďárek, 2006)

Mezi další ekonomický indikátor řadíme nezaměstnanost. Ukazatel značí procento nezaměstnaných z ekonomicky aktivního obyvatelstva. Nezaměstnanost je možné zařadit mezi jeden z nejdůležitějších makroekonomických ukazatelů. Pokud nezaměstnanost v dané zemi vzroste, státu ubývají finance nejen na státních dávkách, ale přichází i o daň z příjmů.

Další sledovanou makroekonomickou veličinou je inflace. Inflace je definována jako míra změny cenové hladiny za určité časové období, kdy dochází k poklesu kupní síly dané měny. Pokud je v ekonomice přítomna inflace, je třeba vynaložit více jednotek měny dané země na nákup téhož koše zboží a služeb. Opakem inflace je deflace, která značí pokles cenové hladiny. Deflace vede k upevnění měny, k omezení dovozu a podpoře vývozu. K deflaci však dochází jen výjimečně a krátkodobě. (Holman, 2002)

Základní makroekonomické ukazatele Švýcarska za posledních 5 let znázorňuje tabulka 5. Pro porovnání s ekonomikou České republiky slouží tabulka 6.

Tabulka 5: Základní makroekonomické údaje Švýcarska

Švýcarsko - Základní makroekonomické údaje					
	2010	2011	2012	2013	2014
růst HDP v %	3	1,8	1,1	1,9	1,25
HDP na obyvatele (USD ⁶)	73 503	89 010	83 031	84 959	84 343
nezaměstnanost	4,5	4	4,1	4,3	4,6
Inflace	0,7	0,2	-0,7	-0,2	0

Zdroj: OECD (2014 a). Vlastní zpracování

⁶ USD – americký dolar; kurz dle ČNB k 27. 3. 2015 (1 USD = 25, 345)

Tabulka 6: Základní makroekonomické údaje ČR

ČR - Základní makroekonomické údaje					
	2010	2011	2012	2013	2014
růst HDP v %	2,1	2	-0,7	-0,7	2,4
HDP na obyvatele (USD)	19 590	21 630	19 368	19 710	18 985
nezaměstnanost	7,3	6,7	7	6,9	6,3
Inflace	1,5	1,9	3,3	1,4	0,3

Zdroj: OECD (2014 a). Vlastní zpracování

Z výše uvedených tabulek jsou patrné značné rozdíly mezi ekonomikou České republiky a Švýcarska. Nejen že HDP na obyvatele je téměř 4 krát vyšší než v České republice, ale také dlouhodobý průměr registrovaných nezaměstnaných ve Švýcarsku se pohybuje kolem 4,2 %, oproti České republice, která se průměrem nezaměstnaných pohybuje na hranici 6,8 %. V rámci mezinárodního srovnání je možné Českou republiku zařadit mezi země s nižší mírou nezaměstnanosti.

Jak vyplývá z dat uveřejněných v Eurostatu, průměrná měsíční mzda obyvatele Švýcarska v roce 2013 činila 7 030 CHF⁷, což je jedna z nejvyšších hodnot mezi všemi členskými zeměmi OECD (viz příloha 2). Zároveň poskytuje svým obyvatelům velmi nízké daňové zatížení. (Eurostat, Statistics in focus n.d.).

Švýcarsko také svým občanům poskytuje jedny z nejvyšších dávek v nezaměstnanosti, které představují více než 70 % průměrného platu. (Global tax & business portal, 2015)

6. 2 Komparace jednotlivých pilířů

6. 2. 1 První pilíř českého a švýcarského penzijního systému

První pilíře švýcarského i českého penzijního systému jsou velmi obdobné. Oba se opírají o státní, průběžně financovaný pilíř, zakládají se na principu občanské solidarity na úkor zásluhovosti. Z hlediska solidarity mezi generacemi jsou tyto systémy téměř shodné. Pracovně aktivní obyvatelé přispívají do systému, aby je mohl stát okamžitě transformovat na dávky z důchodového systému vyplácené lidem s částečnou či plnou invaliditou, lidem v postproduktivním věku či pozůstalým. Pojištěnci mají v tomto garantovanou penzi a zároveň jsou zde přesně stanovené odvody do systému.

⁷ CHF – švýcarský frank; kurz dle ČNB k 27. 3 2015 (1 CHF = 26, 286 Kč)

Ani jedna země v tomto pilíři nevytváří kapitálovou rezervu, kterou by zhodnotila na kapitálových trzích. Přesto jsou v prvních pilířích penzijních systémů jisté diference. Rozdíly bychom našli pouze v ustanoveních, která se týkají například výše pojistného, rozdělení pojistného mezi zaměstnance a zaměstnavatele, věku odchodu do důchodu či jiných náležitostí, které jsou stanoveny v zákonech.

Příspěvky na důchodové pojištění odvádí v obou případech zaměstnanec i zaměstnavatel. Ve Švýcarsku jsou sazby odváděné na důchodové pojištění rovnoměrně rozděleny mezi zaměstnance a zaměstnavatele. Každý odvádí 4,2 % z hrubé mzdy zaměstnance. Při pohledu na Českou republiku je nutné se pozastavit nad vysokou mírou odvodů zaměstnavatelů, kteří odvádí podstatně více jak trojnásobek sazby, kterou přispívá zaměstnanec na své důchodové pojištění. V České republice mají tedy zaměstnavatelé výrazně vyšší podíl při vytváření finančních prostředků na výplatu důchodů z prvního pilíře důchodového systému.

Diference týkající se odchodu do důchodu jsou s postupem času odstraňovány. Věk, ve kterém mohou muži odcházet do důchodu je ve Švýcarsku nastaven na 65 let, ženy odcházejí o rok dříve, bez ohledu na počet vychovaných dětí. V České republice je věk odchodu do důchodu podobný. Muži, kteří se narodili od roku 1965, odcházejí ve věku 65 let, u žen je zohledněn počet dětí. S každým dalším narozeným dítětem se důchodový věk ženy zkracuje. Jak ale uvádí zákon o důchodovém pojištění, věk odchodu do důchodu se neustále prodlužuje. Dokonce je uvedeno jeho sjednocení, to znamená, že ženy budou odcházet do důchodu ve stejném věku jako muži bez ohledu na počet vychovaných dětí.

V tomto pilíři jsou také patrné změny z hlediska potřebného počtu let pojištění, které jsou potřebné pro získání nároku starobního důchodu. V České republice dochází k neustálému prodlužování. Před nedávnem byla tato doba stanovená na pouhých 25 let při odchodu do důchodu, po roce 2018 bude potřebná doba pojištění 35 let. Ve Švýcarsku je doba pojištění podstatně vyšší a je odlišná dle pohlaví. Pro muže je potřebná doba pojištění pro přiznání nároku na starobní důchod 45 let a pro ženy 44 let.

6. 2. 2 Druhý pilíř českého a švýcarského penzijního systému

V České republice byl druhý pilíř zaveden k 1. lednu 2013. Lidé volí dle míry rizika a výnosnosti mezi čtyřmi fondy, do kterých budou své prostředky investovat. V České republice není účast ve druhém pilíři povinná, ale pokud do něj jednou účastník vstoupí, stává se pro něj toto rozhodnutí závazné a není možné z druhého pilíře vystoupit. V České republice se však druhého pilíře příliš mnoho lidí neúčastní. Dle statistik Asociace penzijních společností se v České republice účastnilo druhého pilíře pouze 82 tisíc občanů. Oproti tomu ve Švýcarsku zaujímá téměř polovinu podílu vyplácené dávky z důchodového systému. (Kantor, 2014)

Oproti České republice má fondový pilíř švýcarského penzijního systému naprosto jiné parametry. V případě Švýcarska se jedná o fondy zaměstnavatelské, které jsou povinné pro všechny, kteří dosahují určitého minimálního příjmu. Druhý pilíř byl ve Švýcarsku zaveden na podporu prvního pilíře a je postaven na hypotetických účtech, kam se pojištěncům připisují odvedené příspěvky, které se v čase zhodnocují o úrok, jehož výši stanovuje zákon. Příspěvky jsou však připisovány pouze hypoteticky, protože ve skutečnosti jsou vypláceny současným penzistům. Tyto penzijní plány využívají jak výhod průběžného, tak výhod plně fondového financování.

Dle Musílka (2011) patří mezi nevýhody zaměstnaneckých fondů, na které poukazuje také Švýcarsko, nízká míra převoditelnosti penzijních nároků, vedoucí k omezení mobility pracovní síly. Zaměstnanecké penzijní fondy jsou také nápomocny při šíření tzv. finanční nákazy z problémového podniku na celý penzijní fond. Povinná účast zaměstnance v nechtěném penzijních schématu navrženém zaměstnavatelem se také může jevit jako nevýhoda. Zaměstnavatelé mají právo se podílet na tvorbě penzijních plánů, nemusí je však spravovat. Tyto pravomoci jsou obvykle vkládány do rukou profesionálním správcům aktiv.

6. 2. 3 Třetí pilíř českého a švýcarského penzijního systému

Třetí pilíř českého důchodového systému tvoří doplňkové penzijní spoření. Stejně jako ve Švýcarsku je toto doplňkové spoření dobrovolné a lze ho čerpat nejdříve pět let před dosažením důchodového věku. V obou případech si výši příspěvku stanoví sám pojištěnec. Obyvatelé České republiky přistupují k dobrovolnému penzijnímu připojištění zodpovědněji, než k druhému pilíři. Jak vyplývá ze statistik asociace

penzijních společnostech, se v roce 2013 účastnilo třetího pilíře důchodového systému v České republice 4,96 milionů lidí. Druhý pilíř je pro většinu obyvatel nevýhodný a tudíž raději volí doplňkové penzijní spoření, které má v ČR delší historii. Tento pilíř vznikl transformací fondů penzijního připojištění, mají garanci nezáporného zhodnocení a výhodou je také poskytovaný státní příspěvek.

6. 3 Poměr ekonomicky aktivních a penzistů

Jedním z nejčastěji využívaných indikátorů, který popisuje demografický vývoj v daném státě, je poměr penzistů a ekonomicky aktivních obyvatel v produktivním věku (old-age support ratios). V současné době se neustále snižuje počet pracujících občanů, kteří mohou na penze přispívat. V České republice je na demografickém vývoji nejvíce závislý I. pilíř důchodového systému, ve kterém se věková struktura obyvatelstva promítá nejvíce. V roce 2013 připadalo v České republice na jednoho seniora 3,82 ekonomicky aktivních občanů platících sociální pojištění.

S trendem klesajícího počtu pracujících obyvatel se setkávají všechny evropské státy a výjimkou není ani Švýcarsko. Švýcarský systém má oproti České republice z hlediska podílu seniorů větší zatížení. V roce 2013 připadalo na jednoho seniora 3,5 pracujících. Dle prognóz OECD bude obyvatelstvo dále stárnout (viz tabulka 7), která značí poměr ekonomicky aktivních obyvatel ve věku od 20 do 64 let a penzistů ve věku nad 65 let. Ve skutečnosti ale věk ekonomicky aktivních obyvatel bude vyšší, neboť se dá předpokládat, že podíl vysokoškolských studentů poroste.

Tabulka 7: Poměr ekonomicky aktivních obyvatel a penzistů (65+/(20-64))

rok	2013	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
ČR	3,82	3,56	3,07	2,84	2,75	2,66	2,4	2,08	1,96
Švýcarsko	3,5	3,39	3,2	2,94	2,62	2,4	2,33	2,31	2,26

Zdroj: OECD (2013). Vlastní zpracování

6. 4 Náhradový poměr starobního důchodu k průměrnému výdělku

Poměr starobního důchodu a průměrného výdělku (Benefit ratio) slouží k porovnání životní úrovně občana před odchodem do penze a v penzi. Tento ukazatel se vyjadřuje v čistém a v hrubém vyjádření. Záleží na tom, zda je vypočítáván z hrubého příjmu, či z příjmu očištěného od daní a sociálního pojištění.

Výše náhradového poměru se pro vyspělé země pohybuje mezi 30 až 80 % z hrubé mzdy. Výši náhradového poměru v České republice a ve Švýcarsku, kterou by mohli účastníci právě vstupující do systému získat, je znázorněna v následující tabulce. Tabulka je rozčleněna pro jednotlivé příjmové skupiny obyvatelstva. Náhradové poměry jsou uvedeny jak v hrubém, tak v čistém vyjádření

Tabulka 8: Náhradové poměry dílčích částí penzijních systémů (v % z příjmů)

		Příjmové skupiny obyvatelstva		
		0,5	1	1,5
Švýcarsko	hrubý	64,3	55,2	36,8
	čistý	78,4	74,7	49,1
Česká republika	hrubý	71,8	43,5	34,1
	čistý	79,7	50,7	40,1

pozn.: průměrný příjem = 1

Zdroj: OECD, 2013. Vlastní zpracování

V případě srovnání celkových náhradových poměrů komparovaných zemí, je možné obecně říci, že pro skupinu obyvatel s nízkými příjmy je základním zdrojem příjmů v důchodovém věku veřejný systém.

V České republice se hrubý náhradový poměr pro osoby s průměrným příjmem aktuálně pohybuje na úrovni 43,5% a ve vztahu k čisté mzdě představuje 50,7%. Jeho výše není zákonem nijak upravována. V budoucnu by však měl tento indikátor klesat. Mezi jeden z hlavních vlivů, působících na tento indikátor patří především předčasné (krácené) starobní důchody a dále i způsob, jakým jsou zvyšovány důchody, který není tak štedrý jako v období před dvaceti lety. (MPSV, 2014)

Hrubý náhradový poměr ve Švýcarsku pro skupinu obyvatel s průměrnými příjmy se pohybuje na hranici 55,2%. Ve vztahu k čisté mzdě tato hodnota dosahuje 74,7%. Všechny vyspělé státy se potýkají s klesající mírou porodnosti, prodlužování délky

života a rostoucím veřejným dluhem. Vlivem demografických a ekonomických změn, dochází k postupnému snižování náhradového poměru.

6. 5 Penzijní bohatství

Penzijní bohatství je možné charakterizovat jako stávající hodnota budoucího toku penzí. Tento ukazatel je závislý na průměrné délce života lidí. Bere v úvahu úroveň, ve které jsou penze vypláceny, věk, ve kterém mají lidé nárok na důchod a způsob, jakým jsou penze upravovány po odchodu do důchodu s ohledem na růst mezd nebo cen. (OECD, 2005)

Následující tabulka značí penzijní bohatství v čistém a v hrubém vyjádření s odlišností pro muže a pro ženy, dle příjmu.

Tabulka 9: Penzijní bohatství (násobek ročního příjmu)

		Muži			Ženy		
		0,5	1	1,5	0,5	1	1,5
Švýcarsko	hrubý	12,4	10,5	7	14,6	12,1	8,1
	čistý	10,7	9,4	6,3	12,5	10,9	7,3
Česká republika	hrubý	12,1	7,4	5,8	14,1	8,6	6,8
	čistý	12	7,1	5,5	14	8,2	6,3

pozn. průměrný příjem = 1

Zdroj: OECD, 2013. Vlastní zpracování

Tabulka č. 9 potvrzuje závěry již vyvozené z předešlé kapitoly. Data potvrzují hlavní funkci veřejných pilířů ve formě omezování chudoby. V obou srovnávaných zemích tak skupiny obyvatel s nízkými příjmy dosahují na vyšší objem vyplácených důchodů. Srovnání zemí dle kritéria penzijního bohatství však může být do jisté míry nepřesné a zavádějící, neboť jsou v každém státě odlišné průměrné délky života.

6. 6 Riziko ohrožení chudobou penzistů

Následující ukazatel značí, poměr osob ve společnosti dané země, kteří se po zaplacení povinných výdajů pohybují pod hranicí chudoby, tato hranice se nejčastěji stanovuje jako 60 % mediánu čistého příjmu domácnosti. Pro rok 2013 byla tato hodnota v České republice 9 683 Kč měsíčně. (Parlamentní listiny, 2014)

Riziko ohrožení chudobou je pouze relativní údaj, neboť hranice chudoby jsou v každé zemi odlišné (viz příloha 3). Ukazatelé tedy poměřují relativní riziko chudoby v rámci daného státu. Mezi nejvíce ohroženou skupinu obyvatel lze zařadit právě seniory. Riziko ohrožení českých penzistů chudobou je jedna z nejnižších hodnot, které byly v rámci EU naměřeny. Aktuálně dosahuje hodnoty 6,1 % a během posledních několika let je možné sledovat stabilní úroveň tohoto ukazatele. V porovnání se Švýcarskem je možné pozorovat značné rozdíly, neboť aktuální riziko, že se penzisté ocitnou na pokraji chudoby ve Švýcarsku činí 9,5 %. (OECD, 2013)

6. 7 Veřejné výdaje na důchody ve vybraných státech

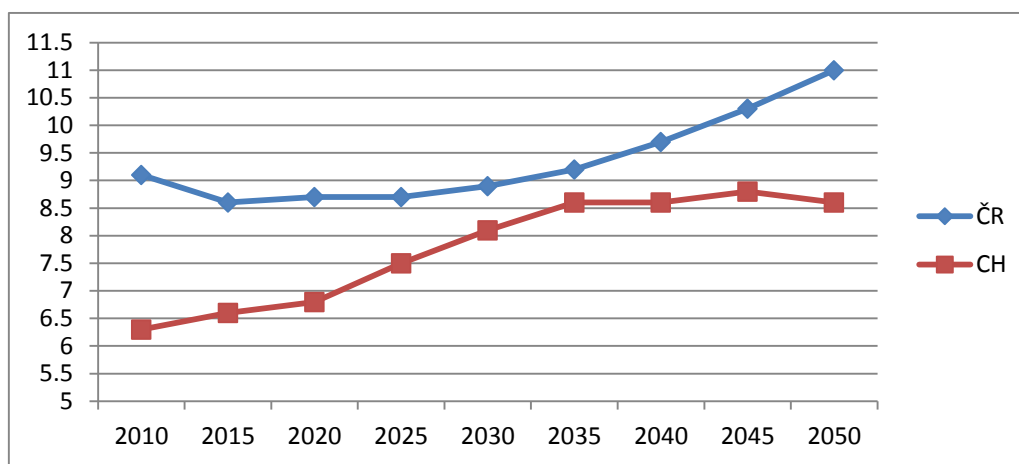
Veřejné výdaje na důchody bezesporu představují jednu z největších položek v rozpočtech všech evropských zemí. Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, nejdůležitější faktor ovlivňující finanční udržitelnost je budoucí demografický vývoj obyvatelstva. Pokud bude docházet k neustálému celosvětovému stárnutí obyvatel a bude se zvyšovat průměrná délka dožití, která je aktuálně ve Švýcarsku 82, 4 roku a v České republice 78, 3 roku, finanční nároky na penzijní systémy také porostou. Velmi podstatné je sledovat očekávaný budoucí vývoj veřejných výdajů na důchody z dlouhodobého hlediska.

Dle dlouhodobé prognózy OECD z roku 2013 (viz graf 1) se předpokládá, že veřejné výdaje vynaložené na státní důchody porostou ve všech zemích. Hnací silou pro růst těchto výdajů je právě nepříznivý demografický vývoj. Výdaje na státní důchody vzrostou do roku 2050 v průměru o 2,5 %. Zvláště nepříznivý dlouhodobý trend veřejných výdajů na HDP je očekáván u České republiky.

Celkové výdaje Švýcarska na výplatu státních důchodů se aktuálně pohybují na hranici 6,4 % HDP. V České republice jsou ve výši 8,6 % HDP, tato hodnota je značně vysoká a v rámci zemí OECD ji lze považovat za nadprůměrnou. V průběhu uplynulých let byl

český penzijní systém několikrát upravován, aby bylo zamezeno růstu deficitu státního rozpočtu, který díky schodku důchodového systému roste. Mezi nástroje, které by měly snížit schodek důchodového systému, patří například zpřísnění pravidel odchodu do důchodu, zvyšování hranice důchodového věku či odvození výše dávek od výše výdělku. Přesto je důchodový systém od roku 1997 stále v deficitu a není zřejmé, zda se do budoucna bude situace zlepšovat.

Graf 1: Projekce veřejných výdajů na důchody (v % HDP)

Zdroj: OECD, 2013. Vlastní zpracování

6. 8 Podíl soukromých aktiv v penzijních systémech

V České republice není důvěra v kapitálové trhy příliš vysoká. České fondy shromažďují malou, téměř zanedbatelnou část peněžních prostředků. Za rok 2013 (viz příloha 4) bylo dle OECD jmění penzijních fondů přepočtené k HDP pouze 7,7 %. Oproti tomu ve Švýcarsku, bylo nashromážděné jmění v penzijních fondech 119 % HDP. Hlavním důvodem, proč české fondy spravují tak malý objem peněžních prostředků je nedůvěra občanů ve finanční trhy, kteří volí méně rizikové investice. Zatím co Švýcarsko má jeden z nejdůvěryhodnějších bankovních systémů na světě s vysokým stupněm participace.

6. 9 Shrnutí praktické části

Penzijní systémy se dají hodnotit dle různých parametrů. Na základě aktuálního vývoje je poté možné vyvodit jasné výsledky. Vývoj těchto parametrů je však silně závislý na nečekaných událostech, které mohou výsledky měření výrazným způsobem změnit a zpracované výsledky se mohou značně odchýlit. Zvolená doporučení mohou být v takovém okamžiku nesprávná a neúčinná. Příkladem takovýchto událostí může být finanční krize či nestálá politická situace.

Tabulka 10: Shrnutí komparovaných ukazatelů

Ukazatelé (rok 2013)	Komparované země	
	Švýcarsko	Česká republika
Demografické hledisko:		
Počet ekonomicky aktivních obyvatel připadajících na jednoho seniora	3, 5	3, 82
Střední délka života v letech	82, 4	78, 3
Nezaměstnanost	4, 3 %	6, 9 %
Státní výdaje na starobní důchody z HDP:	6, 4 %	8, 6 %
Kapitálové trhy:		
Podíl soukromých aktiv v kap. systémech	119%	7, 7 %
Důvěra v kapitálové trhy	velký objem vkladů; vysoký stupeň participace; světově uznávaný bankovní systém	malý objem finančních aktiv; nedůvěra; lidé volí méně rizikové investice
Průměrná měsíční mzda v Kč:	184 790	25 183
Náhradový poměr (z průměrné mzdy):		
V hrubém vyjádření	55, 2 %	43, 5 %
V čistém vyjádření	74, 7 %	50, 7 %
Penzijní bohatství (z průměrné mzdy):		
V hrubém vyjádření	10, 5 % - muži	7, 4 % - muži
	12, 1 % - ženy	8, 6 % - ženy
V čistém vyjádření	9, 4 % - muži	7, 1 % - muži
	10, 9 % - ženy	8, 2 % - ženy
Riziko ohrožení seniorů chudobou:	9, 5 %	6, 1 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Výsledky komparace jsou stručně shrnuty v tabulce 10. Největší rozdíl mezi českým a švýcarským penzijním systémem je možné shledat v objemu aktiv uložených v soukromých fondech. Objem finančních prostředků uložených ve švýcarských penzijních fondech vypovídá o tom, že státní penze není pro švýcarské obyvatele jediným příjmem ve stáří. Co se týká průměrné mzdy, náleží Švýcarům dokonce první místo v celé Evropě. Výše průměrné mzdy je ale z hlediska odlišných cenových úrovní pouze relativním ukazatelem. Pravdou však je, že obyvatelé Švýcarska mají dostatek finančních prostředků a není pro ně problém spořit na penzi i nad rámec povinných plateb do prvního a druhého důchodového pilíře.

V České republice již k reformě došlo, ale je nutné si uvědomit, že počet obyvatel, kteří si spoří na penzi v rámci druhého pilíře je téměř zanedbatelný. Zavedení tohoto pilíře se jevílo jako zajímavá alternativa vlastního spoření. V současné době je však budoucnost druhého pilíře v České republice velmi nejistá. Pro většinu občanů je druhý pilíř nevýhodný, a tudíž vláda schválila jeho zrušení k lednu 2016. Vzhledem k predikovanému vývoji se však v budoucnu nebude možné spoléhat pouze na státní penzi. Není jisté, v jaké výši budou důchodové dávky vypláceny, tudíž je optimálním řešením zabezpečit se sám vlastními prostředky. Deficit penzijního systému se prohlubuje, tudíž se prohlubuje i deficit státního rozpočtu. Vládní činitelé by si měli položit otázku, zda byla penzijní reforma pro Českou republiku dostatečná a efektivní. A jaké změny bude nutné v nejbližší době provést.

Nejen Česká republika, ale i Švýcarsko bude nuceno zajistit změnu penzijního systému. Důvodem je zvyšující se ukazatel poměřující počet aktivních obyvatel a seniorů. Tyto změny se mohou týkat valorizace důchodů, změny výpočtu důchodové dávky, nebo mohou souviset s růstem odvodu ze mzdy, případně se mohou projevit snížením výše vyplácené penze z prvního a druhého pilíře.

Mezi nejznámější identifikovaná rizika v rámci prvního pilíře České republiky i Švýcarska lze zařadit riziko změny věkové struktury obyvatel a riziko související s výpočtem dávek. Dalším významným rizikem pro oba systémy je dle mého názoru riziko politické, které vychází z nejasného postoje politických stran. Běžný občan nemá jistotu, že při změně vlády nedojde k parametrickým změnám u všech třech pilířů.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo porovnat penzijní systém České republiky a Švýcarska a zároveň poukázat na problémy českého penzijního systému.

Penzijní systémy jsou ovlivňovány celou řadou politických, ekonomických a demografických faktorů a můžeme je členit dle různých kritérií. Je jisté, že každý typ penzijního systému s sebou nese jistá rizika, kterým musí daná země čelit. Aktuálně je nejvíce diskutovaným rizikem demografický vývoj, tedy zvyšující se podíl starých lidí na celkové populaci.

Hlavním úkolem penzijního systému je zajistit určitý životní standard občanům v postproduktivním věku. K zajištění seniorů přistupuje každá země vlastním způsobem dle svých tradic a ekonomických možností. I mezi evropskými zeměmi dochází často k diskuzím, jak optimálně zabezpečit občany na stáří a zajistit dobře fungující, adekvátní, finančně udržitelný a společností přijatelný penzijní systém, který by byl schopen reagovat na aktuální trend stárnutí populace. Pokud se podíváme na jednotlivé penzijní systémy v Evropě, zjistíme, že se od sebe vzájemně liší. Všeobecně je však možné říci, že dnešní penzijní systémy nejsou schopny zaručit dostatečné příjmy ve stáří. Proto je nezbytné, aby si občané vytvářeli vlastní prostředky, ze kterých budou ve stáří čerpat. Většina zemí volí průběžně financované systémy, které preferují zejména z historických důvodů. Tento typ důchodových systémů je však pomalu vytlačován důchodovými systémy, které jsou založeny na kapitálovém financování.

Vytvoření fondového systému s sebou však přináší jistá rizika. Důležité je, aby byla správně nastavená pravidla pro ochranu občanů před nekalými praktikami fondů a neefektivním spravováním nashromážděného kapitálu. V České republice se projevuje nedůvěra v kapitálové trhy, a proto lidé hojně využívají transformovaných fondů, které nabízejí garanci nezáporného zhodnocení. Na druhou stranu jsou transformované fondy spojovány s nízkým zhodnocením vložených prostředků. Konzervativní způsob investování je typický i pro obyvatele Švýcarska.

Pokud pomineme nejistotu budoucího vývoje penzijního systému ve Švýcarsku, je tato země považována za zemi s ideálním penzijním systémem a to zejména díky zaměstnaneckému penzijnímu pojištění. Právě z tohoto uspořádání by si Česká republika měla vzít příklad. Náš penzijní systém je založen především na mezigenerační

solidaritě a čeští občané více spoléhají na státní zabezpečení a velmi málo spoléhají na individuální odpovědnost v podobě svých vlastních úspor.

Na závěr bych shrnula, že penzijní systémy v České republice a ve Švýcarsku jsou si navzájem velmi podobné, zakládají se téměř na stejném principu a problémy, se kterými se obě srovnávané země potýkají v rámci důchodového systému, jsou obdobné. Dle mého názoru by ale měly obě tyto vybrané země věnovat problematice penzijních systémů do budoucnosti větší pozornost.

Summary

The aim of this work is an analysis adjustment of the pension scheme of the Czech Republic and of the way how it is financing in comparison with the pension scheme of the chosen state Switzerland. This country has been chosen intentionally as it has, just as the Czech Republic, three-pillared pension scheme.

The opening part of the bachelor work is focused on the literary research specifically it defines the basic concepts of the issue of the social and pension security scheme. The practical part concentrates on dealings with pension systems in chosen states including their analysis which is important to the comparison of the pension schemes of these two states. Finally, there is a summary of observed pension systems characteristics, and their comparison on the basis of particular criteria. Comparison is made in terms of individual pillars, basic macroeconomics indicators as unemployment, inflation, GDP. Another indicator represents the ratio of economical active of retirees; next index is benefit ratio, the risk of poverty for seniors, public spending on pensions and pension wealth and private assets in pension schemes.

Each country approaches to protecting seniors in their own way, according to the traditions and economic opportunities and because, nowhere in the world are not identical pension systems. The result of the comparison is probably the biggest difference between Czech and Swiss pension system is stored in the share of private assets. At the end of this work there are analyzed the potential risks setting pension systems and proposed recommendations. The biggest risk for both countries is the change in the age structure of the population and political risk.

Key words

pension scheme, OECD, social security, three-pillars, financing

JEL Classification:

H 55 – Social Security and Public Pensions

Seznam použitých zdrojů:

Seznam použité literatury:

Barr, N. (1993). *The Economics of The Welfare State* (s. 495). Oxford: Oxford University Press

Bezděk, V. (2000). *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky (současný stav a potřeba reform)*. – I. díl. Praha: Česká národní banka

Česká republika (1995). *Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění*

Česká republika (2011a). *Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření*

Česká republika (2011b). *Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření*

Holman, R. (2002). *Ekonomie* (2. vydání, s. 709). Praha: C. H. Beck

Krebs, V. (2007). *Sociální politika* (4. vydání, s. 504). Praha: ASPI a.s.

Musílek, P (2011). *Trhy cenných papírů* (2. vydání, s. 520). Praha: Ekopress, s.r.o.

Ochrana, F., Pavel, J., & Vitek, L. (2010). *Veřejný sektor a veřejné finance: Financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit* (s. 264). Praha: Grada Publishing a.s.

Příb, J. (1999). *Kdy do důchodu a za kolik* (s. 120). Praha: Grada Publishing, spol. s.r.o.

Tröster, P. a kol. (2002). *Právo sociálního zabezpečení* (2. vydání, s. 388). Praha: C. H. Beck.

Seznam internetových zdrojů:

AHV/IV (2014). *Sozialversicherungen*. Dostupné z: <https://www.ahv-iv.ch/de/>

Sozialversicherungen

Bundesamt für sozialversicherungen (2014). Dostupné z: <http://www.bsv.admin.ch/>

Businessinfo (2015). *Švýcarsko: Ekonomická charakteristika země*. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/svycarsko-ekonomicka-charakteristika-zeme-17954.html>

Česká správa sociálního zabezpečení (2014). *80 let sociálního pojištění*. Dostupné z: http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/5572A3BE-22CD-46D3-A31F-2BA0076C1C63/0/publikace_80letSP.pdf v

Česká správa sociálního zabezpečení (2014). *Starobní důchody*. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/starobni-duchody.htm>

Destatis (2013). *Statistische Jahrbuch 2013, Kapitel Internationales*. Dostupné z: https://www.destatis.de/DE/Publikationen/StatistischesJahrbuch/StatistischesJahrbuch2013.pdf?__blob=publicationFile

Důchodová reforma (2012). Dostupné z: www.reforma-duchodu.com

Důchodový systém před reformou. (2012). Dostupné z <http://www.vyplata.cz/duchod/duchodova-reforma-soucasne-pilire.php>

Eurostat, Statistics in focus (n.d.). *Average annual wages*. Dostupné z: http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=AV_AN_WAGE

Global tax & Business portal (2015). *Switzerland: Social security taxes*. Dostupné z: <http://www.lowtax.net/information/switzerland/switzerland-social-security-taxes.html>

Gola, P. (2014). *Které důchodové systémy jsou nejlepší*. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/ktere-duchodove-systemy-jsou-nejlepsi/>

Informační centrum vlády (2014). *Důchodová reforma*. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/duchodova-reforma/>

Investopedia. (2015). *Pension pillar*. Dostupné z: <http://www.investopedia.com/terms/p/pensionpillar.asp>

Kadeřábková, A., Žďárek, V. (2006). *Makroekonomická analýza*. Dostupné z: https://www.vsem.cz/data/data/sis-ukazky-kapitol/uc_zma_kapitola.pdf

Kantor, M. (2014). *Komentář Asociace penzijních společností ČR k vybraným obchodním a ekonomickým výsledkům trhu za rok 2013*. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/cs/komentare-dane/>

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2015). *Pojistné na důchodové pojištění*. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/19974/TZ_070115c.pdf

MPSV (2014). *Důchodová komise*. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/07/MPSV-Sc%C3%A9n%C3%A1%C5%99-v%C3%BDvoje-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-syst%C3%A9mu-beze-zm%C4%9Bny-st%C3%A1vaj%C3%ADc%C3%AD-legislativy.pdf>

OECD (2005). *Důchody OECD na první pohled: Veřejná politika v zemích OECD*. Dostupné z: <http://www.oecd.org/els/soc/34825017.pdf>

OECD (2013). *Pension at a glance 2013*. Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/pensions-at-a-glance-2013/long-term-projections-of-public-pension-expenditure_pension_glance-2013-30-en

OECD (2014 a). *Economic forecast summary*. Dostupné z: <http://www.oecd.org/eco/outlook/czech-republic-economic-forecast-summary.htm>

OECD (2014 b). *Pension Markets in Focus 2014*. Dostupné z: <http://www.oecd.org/daf/fin/private-pensions/Pension-Markets-in-Focus-2014.pdf>

Parlamentní listiny (2014). *Hranice chudoby v ČR*. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Kde-v-Cesku-lezi-hranice-chudoby-Podle-vseho-ji-dobre-zna-rada-pracujicich-299651>

UBS (2015). *Private Vorsorge mit der 3. Säule*. Dostupné z: <http://www.ubs.com/ch/de/swissbank/privatkunden/vorsorge/3-saeule.html>

United Nations (2013). *World population prospect*. Dostupné z: <http://esa.un.org/unpd/wpp/Excel-Data/population.htm>

Seznam použitých zkratek

AHV	Alters und Hinterlassen versicherte
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
DB	defined benefit
DC	defined contribution
EFTA	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
HDP	hrubý domácí produkt
CH	Švýcarsko
CHF	švýcarský frank
Kč	koruna česká
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
PAYG	pay as you go
USD	americký dolar

Seznam tabulek

Tabulka 1: Příspěvky na důchodové pojištění pro rok 2015

Tabulka 2: Potřebná doba pojištění v ČR

Tabulka 3: Výše měsíčního státního příspěvku v ČR

Tabulka 4: Výše sazeb zaměstnaneckých a zaměstnavatelských příspěvků ve Švýcarsku

Tabulka 5: Základní makroekonomické údaje Švýcarska

Tabulka 6: Základní makroekonomické údaje ČR

Tabulka 7: Poměr penzistů a ekonomicky aktivních obyvatel (65+/20-64)

Tabulka 8: Náhradové poměry dílčích částí penzijních systémů (v % z příjmů)

Tabulka 9: Penzijní bohatství (násobek ročního příjmu)

Tabulka 10: Shrnutí komparovaných ukazatelů

Seznam grafů

Graf 1: Projekce veřejných výdajů na důchody (v % HDP)

Seznam příloh

Příloha 1: Důchodový věk v ČR u osob narozených od roku 1955

Příloha 2: Průměrná roční mzda ve vybraných zemích OECD

Příloha 3: Roční hranice chudoby ve vybraných státech pro rok 2013

Příloha 4: Jmění penzijních fondů na HDP v % (2013)

Příloha 1: Důchodový věk v ČR u osob narozených od roku 1955

Rok narození	Důchodový věk					
	Muži	Ženy dle počtu vchovaných dětí				
		0	1	2	3 nebo 4	5 a více
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64r+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63+2mr	61r+8m
1966	65r+2m	65r+2m	65r+2m	65r+2m	63r+8m	62r+2m
1967	65r+4m	65r+4m	65r+4m	65r+4m	64r+2m	62r+8m
1968	65r+6m	65r+6m	65r+6m	65r+6m	64r+8m	63r+2m
1969	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+2m	63r+8m
1970	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+8m	64r+2m
1971	66r	66r	66r	66r	66r	64r+8m
1972	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	65r+2m
1973	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	65r+8m
1974	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+2m
1975	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m
1976	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m
1977	67r	67r	67r	67r	67r	67r

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení (2014). Vlastní zpracování.

Příloha 2: Průměrná roční mzda ve vybraných zemích OECD

Time		2009	2010	2011	2012	2013
Country	Unit					
Austria	Euro	36187	36635	37373	38308	39173
	US Dollar, 2013	51946	51624	50926	50864	50903,73
Belgium	Euro	38611	39073	40436	41833	42609
	US Dollar, 2013	55184	54770	54995	55543	55967,61
Czech Republic	Czech Koruna	288815	296612	302847	309034	302194
	US Dollar, 2013	15195	15631	15887	15791	15266,29
Denmark	Danish Krone	379530	390951	396921	402906	408160
	US Dollar, 2013	73260	73500	72637	71739	71944,31
Estonia	Euro	10477	10744	10833	11499	12263
	US Dollar, 2013	15496	15515	14908	15268	15744,54
Finland	Euro	35754	36675	37867	39220	40092
	US Dollar, 2013	51530	51878	51752	52073	52362,14
France	Euro	32791	33649	34350	35049	35574
	US Dollar, 2013	45753	46435	46438	46535	46918,46
Germany	Euro	32261	32940	34154	35109	35943
	US Dollar, 2013	45300	45350	46076	46616	46960,25
Greece	Euro	22056	21199	20397	19766	18495
	US Dollar, 2013	31786	29369	27333	26244	24930,87
Hungary	Forint	2648000	2726661	2838657	2877330	3008988
	US Dollar, 2013	13601	13484	13470	12863	13214,18
Ireland	Euro	49505	47822	47770	48204	47385
	US Dollar, 2013	66027	65115	63716	64003	61862,86
Italy	Euro	27162	27849	28161	28403	28919
	US Dollar, 2013	38646	39054	38412	37712	37892,43
Luxembourg	Euro	50853	52338	53354	54264	55953
	US Dollar, 2013	71322	72426	71984	72049	73152,52
Netherlands	Euro	39802	40359	40929	41464	42491
	US Dollar, 2013	56155	56117	55562	55054	55206,09
Norway	Norwegian Krone	424672	439359	459093	473994	492788
	US Dollar, 2013	75477	76392	79009	80680	81684,59
Poland	Zloty	36913	39906	41781	42794	43557
	US Dollar, 2013	13017	13730	13707	13540	13689,52
Portugal	Euro	16000	16257	16352	16071	16517
	US Dollar, 2013	22377	22444	22026	21339	21867,76
Slovak Republic	Euro	10334	10895	11217	11486	11629
	US Dollar, 2013	14889	15540	15406	15251	15239,07
Slovenia	Euro	20622	21558	21857	21555	21631
	US Dollar, 2013	28699	29564	29484	28620	28451,06
Spain	Euro	26333	26361	26745	26576	26770
	US Dollar, 2013	37444	36776	36400	35286	35075,03
Sweden	Swedish Krona	337913	343774	354173	365068	371414
	US Dollar, 2013	54184	54326	55047	56044	56690,76
Switzerland	Swiss Franc	82822	82539	83225	84066	84366
	US Dollar, 2013	89032	88125	88835	90696	91573,56
United Kingdom	Pound Sterling	29891	30567	31152	31723	32188
	US Dollar, 2013	51436	50578	49592	49594	49230,63

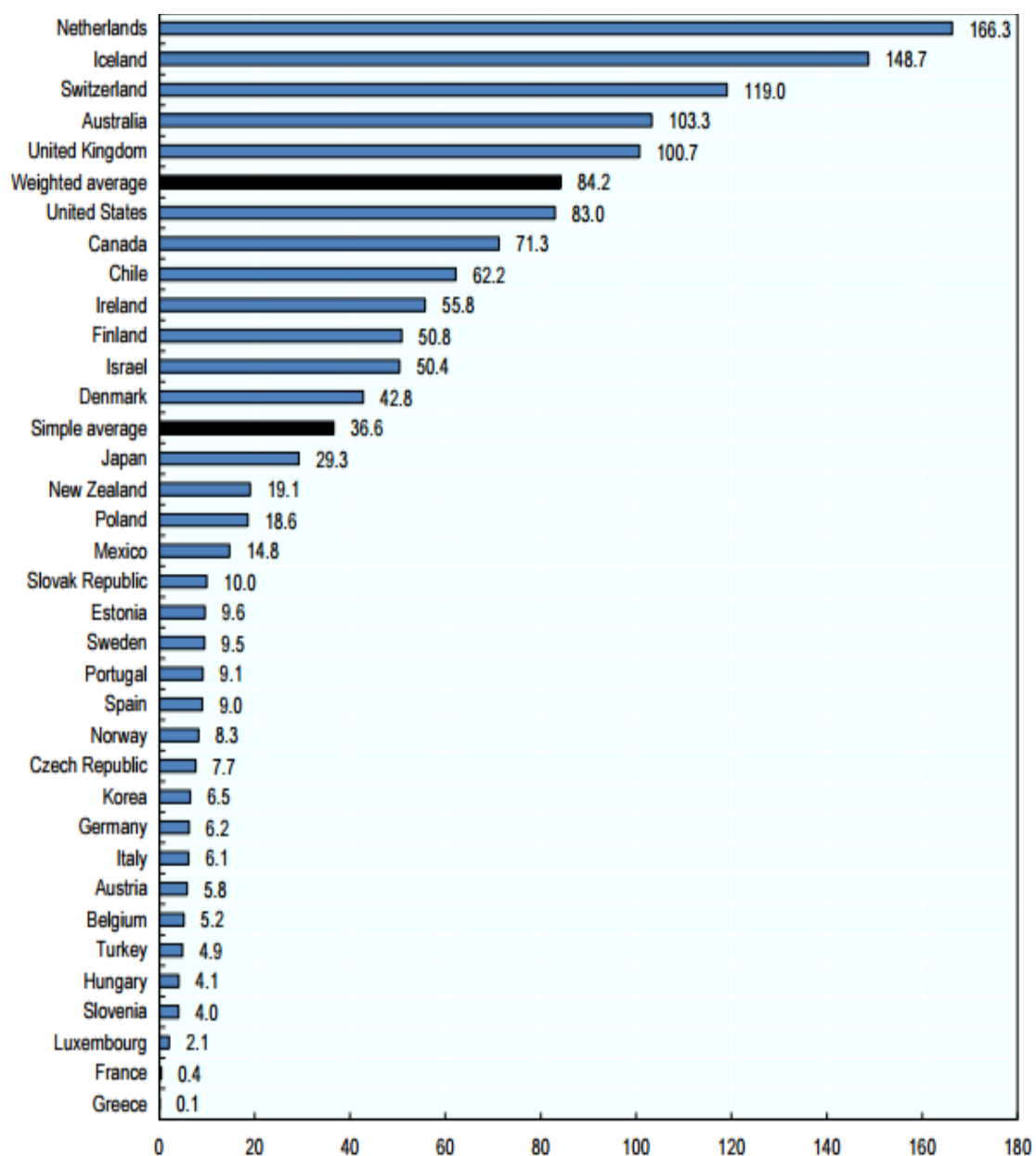
Zdroj: Eurostat, Statistics in focus (2014). Upravěno

Příloha 3: Roční hranice chudoby ve vybraných státech pro rok 2013

Země	Hranice chudoby v € (roční vyjádření)
Norsko	21 838
Švýcarsko	20 362
Lucembursko	19 523
Dánsko	15 837
Švédsko	13 504
Finsko	13 096
Rakousko	12 791
Nizozemí	12 186
Belgie	12 005
Francie	11 997
Irsko	11 836
Německo	11 426
Island	11 384
Kypr	10 328
Velká Británie	10 283
Španělsko	7 509
Slovinsko	7 199
Řecko	6 591
Malta	6 517
Portugalsko	5 046
Česko	4 471
Slovensko	3 784
Estonsko	3 359
Chorvatsko	3 326
Polsko	3 015
Maďarsko	2 721
Lotyšsko	2 490
Litva	2 403
Bulharsko	1 741
Rumunsko	1 270

Zdroj: Das Statistische Bundesamt (2013). Vlastní zpracování

Příloha 4: Jmění penzijních fondů na HDP v % (2013)

Zdroj: OECD (2014 b). Převzato.